

SAMMANFATTNING:

Länge betraktades Mali som ett föregångsland i Västafrika. Det har bedömts vara ett av Afrikas mer stabila länder, och i Reportrar utan gränser pressfrihetsindex 2011–2012 hamnade Mali på plats 25 av 179. Bland de afrikanska länderna rankades endast Namibia högre.

Under 2012 har dock framgångssagan Mali tagit en abrupt vändning. I mars störtades den demokratiskt valde presidenten i en militärkupp, och på bara några månader tog extrema islamister kontroll över tre fjärdedelar av landets yta. Den tidigare lättsamma tolkningen av islam i området

har nu ersatts av en blodig variant av sharia, och norra Mali har blivit en fristad för islamistiska terrorister.

Situationen i norra Mali innebär en nationell katastrof för landets invånare. Därtill utgör den ett säkerhetshot för hela Västafrika, och kanske även för världen i stort.

Mali i islamisternas våld

AV: BENGT NILSSON

Den första april i år erövrades Timbuktu, den mytomspunna staden i norra Mali med tusenåriga anor. Ett fullständigt unikt världsarv hamnade under islamistiskt styre. För praktiskt taget alla malier var detta en nationell katastrof av ofantliga dimensioner. Malis förföriskt lättsamma tolkning av islam ersattes nu av bloddrypande sharialagar. I dag är landet delat. Närmare två tredjedelar styrs av extremt militanta islamister. Norra Mali har med Hillary Clintons ord blivit en *safe haven* för terrorister som hotar säkerheten i hela Västafrika. Kanske i andra delar av världen också.

Utvecklingen i Mali är en paradoxal bieffekt av den arabiska våren. Tjugo års ofullständig, men ändå hyggligt fungerande demokrati, raserades bokstavligen över en natt. Det kommer att dröja länge innan vi får se de slutliga konsekvenserna av de politiska omvälvningarna i detta ett av Västafrikas största länder. Nya viktiga händelser som påverkar situationen inträffar varje dag.

Historisk bakgrund

Natten mellan den 21 och 22 mars i år

skakades den vanligtvis så sömniga huvudstaden Bamako i Mali av en militärrevolt. Under upprorets första timmar såg det ut att kunna bli ett tämligen begränsat intermezzo. En palatskupp av det slag som Afrika har upplevt många gånger.

Men snabbt drogs en mängd aktörer in i spelet. Revolten i Bamako hamnade i skuggan av mycket större politiska händelser. I dag, drygt ett halvår senare, framstår kuppen i mars som startskottet till en omvälvning som hotar att få globala konsekvenser.

Ouverturen till kuppen utspelade sig redan i januari. Då attackerades militära posteringar i staden Menaka i norra Mali av lätt beväpnade rebeller tillhörande olika grupper. De som pekades ut som drivande var tuareger, det kamelburna nomadfolk som bebor norra Mali, delar av Mauretanien, Burkina Faso, Algeriet och Niger. De kallade sig MNLA, den nationella rörelsen för Azawads befrielse.

Malis regeringsarmé visade sig vara oförmögen att hantera tuaregupproret.

Soldaterna var dåligt utrustade, ordregivningen var oklar. Flera städer och byar anfölls och erövrades av MNLA. Civila flydde söderut inom landet och till angränsande länder. Regerings-soldater deserterade. Armén retirerade, ofta i oordnad flykt. Redan vid mitten av mars stod det klart att MNLA snart kunde ta över hela norra Mali. Det land som de själva kallade Azawad. Det mesta pekade på en snabb promenadseger.

I huvudstaden Bamako växte oron, och missnöjet med den överrumplande händelseutvecklingen. En grupp lägre officerare i armén gick samman för att ställa krav på regeringen. De ansåg sig vara svikna eftersom deras vapenarsenal var otillräcklig och insatsen mot MNLA hade beordrats alldeles för sent. Soldater, och även civila, hade dött helt i onödan, enligt de unga officerarna.

Den 21 mars besökte Malis försvarsminister Sadio Gassama en arméföreläsning strax utanför Bamako. Han skulle diskutera den militära situationen och försöka gjuta olja på vågorna. Men

militärerna, under ledning av en för allmänheten dittills okänd kapten vid namn Amadou Sanogo, lät sig inte resoneras bort. De attackerade Gassama verbalt och anklagade honom för att tillsammans med president Amadou Toumani Touré ha förrått landet.

Mötet slutade i tumult. Fordon beordrades fram, beväpnade soldater gav sig iväg mot huvudstaden. De stormade presidentpalatset och president Touré såg sig föranlåten att ta skydd och gömma sig.

Påföljande dag framträdde kapten Sanogo i teve. Han meddelade att hans junta hade avskaffat Malis konstitution och tagit kontroll över landet. Juntan skulle tjäna som interimregering till dess att demokratiska val kunde hållas. Viktigt i sammanhanget var att

kuppmakarna under kapten Sanogo deklarerade att deras missnöje inte bara handlade om regeringens och militärledningens ineffektivitet. Som skäl för kuppen angav de också påstått maktmissbruk i den statliga administrationen, straffrihet för högt uppsatta politruker och allmän korruption. Detta gjorde att Sanogo fick stöd från en stor grupp malier som instämde i dessa anklagelser.¹

Om kuppmakarna möttes med viss förståelse inom landet, så blev reaktionen från utlandet desto skarpare. Hela det internationella samfundet med FN:s säkerhetsråd, Afrikanska Unionen och den västafrikanska samarbetsorganisationen Economic Community of West African States, ECOWAS, i spetsen för-

dömde kuppen. Kuppmakarna belades med internationellt reseförbud. De stora bankerna och andra finansiella institutioner i Afrika fryste tillgångar tillhörande maliska staten. Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken avbröt sina projekt. Mali uteslöts ur både Afrikanska Unionen² och ECOWAS. Det var en kraftfull och unison åtgärd som genast fick effekt.

Den sjätte april medlades en överenskommelse fram av ECOWAS. Både kapten Sanogo och president Touré skulle avgå och sanktionerna skulle hävas. Kuppmakarna skulle få amnesti och talmannen i parlamentet, Dioncounda Traoré, utsågs till tillförordnad president. Flera av den avsatte presidenten

¹ Hagberg & Körling (2012).

² Den 24 oktober återfick Mali sitt medlemskap i Afrikanska Unionen.

Faktaruta 1: Geografi

Mali är ett av Afrikas till ytan största länder, med en knapphändig utvecklad infrastruktur. Vagnätet är dåligt utbyggt och illa underhållet. Landet ligger mitt på Sahelbältet, som sträcker sig över hela Afrika mellan öst och väst och utgör så att säga Saharaöknsens sydliga strand. Merparten av befolkningen bor i den södra subtropiska delen av landet, och i de centrala delarna som kan karakteriseras som buskstäpp eller halvöken.

Floden Niger har samma betydelse i Mali som Nilen har i

Egypten. Den är en transportled och färskvattentäkt och rinner i en vid båge genom landet. Utan floden skulle stora delar av Mali vara obeboeliga.

När man kommer söderifrån är Timbuktu ett slags sista utpost innan den väldiga Saharaöknen tar vid. Uråldriga karavanrutter utgår från staden i riktning norrut. Halvägs mellan Timbuktu och gränsen till Algeriet finns saltgruvor som fortfarande exploateras.

Vägarna i de södra och centrala delarna är dåliga, men allra sämst är de i norr. Efter att ha passerat den angenäma

handelsstaden Mopti svänger man norrut vid byn Douentza. Rutten därifrån upp mot Timbuktu är bitvis bara hjulspår i sanden. För att komma fram till den antika karavanstaden måste man korsa floden Niger och det gör man på en färja som sakta och någorlunda värdigt transporterar bilar, människor och kreatur i ytterst sävlig takt.

Att mobilisera en armé och frakta militärmateriel från söder upp mot Timbuktu är en logistisk utmaning av stora mått.

Tourés medarbetare greps och han själv flydde till Senegal.

Dioncounda Traoré utlovade ett totalt krig mot rebellerna i norr, om dessa inte lade ned sina vapen. Få malier trodde på det. Han gav också löfte om val inom fyrtio dagar vilket de flesta insåg var orealistiskt. Regeringen var ju på väg att tappa kontrollen över närmare två tredjedelar av Mali vilket skulle omöjliggöra ett korrekt val. Missnöjet med Traoré – som sågs som den avsatte presidentens handgångne man – växte. Han attackerades en tid senare av en ilsken mobb som misshandlade honom så svårt att han fick söka läkarbehandling i Frankrike.

Medan politiskt kaos rådde i Bamako passade inkräktarna i norr på att rycka

fram utan att möta särskilt mycket motstånd. Regeringssoldater som saknade stöd från den oorganiserade militärledningen övergav sina förläggningar.

Norra Mali under islamistisk kontroll

Human Rights Watchs rapport om islamisternas styre i staden Gao i norra Mali utgör härresande läsning.

Aliou tog två slaktarknivar, placerade dem på en bit svart gummi och sade *Allah hu Akbar*, vilket upprepades av de andra islamisterna. Han lade ifrån sig en kniv och med den andra skar han av den unge mannens hand. Det tog bara tio sekunder att skära av den. Han höll upp den så att alla kunde se den. En annan

islamist med skägg tog den andra kniven, sade *Allah hu Akbar* och skar av foten. De började be och sade att de gjorde det som Gud uppmanade dem till. Aliou beordrade att mannen skulle släppas och bad samtidigt om en säck som fanns i bilen. Det var säcken med fyra fötter och händer från andra tjuvar. Han lade den nya foten och handen i säcken och sade *Allah hu Akbar*.³

Human Rights Watch uttrycker stark oro för rättssamhällets snabba kollaps i den del av Mali som nu styrs av rebeller. Deras forskare Corinne Dufka säger:

De väpnade islamistgrupperna har blivit alltmer repressiva i takt med att de har stärkt sitt grepp över norra Mali. Steningar, amputationer och piskstraff har blivit vardagsmat i ett uppenbart försök att tvinga lokalbefolkningen att acceptera deras världsuppfattning. Genom att tvinga på folk deras version av sharialagar har de också infört en tragiskt grym parodi på rättvisa och rekryterat 12-åriga barnsoldater.⁴

Det var den tuaregdominerade rörelsen MNLA som inledningsvis skapade förutsättningar för den islamistiska erövringen av norra Mali. Men i dag är MNLA utmanövrerat. Andra, avsevärt mer penningstarka och radikala aktörer har tagit över. Dessa är islamistgruppen Ansar Dine tillsammans med MUJWA, som står för Rörelsen för enighet och jihad i Västafrika, samt AQIM, en

Källa: CC BY-SA

³ Human Rights Watch (2012), min översättning från engelska.

⁴ Ibid, min översättning från engelska.

förkortning för al-Qaida i islamiska Maghreb (Västafrika).

Enligt Human Rights Watch samarbetar dessa tre organisationer nära och befälhavarna tycks röra sig mellan grupperna. De som befinner sig i ledande ställning är sällan malier. De kommer i allmänhet från Mauretania, Algeriet, Västsahara, Senegal, Tunisien och Tchad.⁵

Politiska bedömare varnar nu för att norra Mali kan bli ett nytt Afghanistan, så som det landet såg ut under talibanstyre.⁶ Det ligger också nära till hands att jämföra med dagens Jemen där en al-Qaida-affilierad grupp kontrollerar ett stort område.

MNLA – Gaddafis knektar

MNLA, som alltså utläses ”den nationella rörelsen för Azawads befrielse” var den rebellgrupp som först lät höra tala om sig i sammanhanget. Den består huvudsakligen av tuareger. Det är ett nomadfolk tillhörande gruppen berber som befolkar stora delar av ökenregionerna i Västafrika. Det totala antalet tuareger uppskattas till cirka 1,2 miljoner individer.

Det finns en global, grundläggande motsättning mellan nomader och bofasta människor och den gör sig gällande även i Västafrika. Tuaregerna, som traditionellt livnär sig på uppfödning av dromedarer, får och getter samt viss handel, har i alla tider känt sig marginaliserade i nationalstaten Mali. Detta har lett till återkommande uppror och andra missnöjesyttringar. Den franska

Det finns en global, grundläggande motsättning mellan nomader och bofasta människor och den gör sig gällande även i Västafrika

kolonialadministrationen försökte betvinga tuaregerna militärt och ville även beskatta dem, utan att erbjuda särskilt mycket samhällsservice tillbaka. Redan 1916 revolterade tuareger mot fransmännen.

1963 bröt det första tuaregupproret ut i det självständiga Mali, som svar på regeringens försök att göra nomaderna bofasta.⁷ Det slogs ned brutalt. Under 1970- och 1980-talen drabbades Sahelregionen av återkommande torkkatastrofer som decimerade tuaregernas boskapshjordar och tvingade många att söka alternativa försörjningar. Många unga män sökte sig till Libyen där de under Muammar Gaddafis styre erhöll militär träning. Några av dem som återvände tog initiativ till tuaregupproret 1990 som till stor del handlade om att med våld befria tuaregrebellerna som satt fängslade. Ett större antal människor dödades, och regeringen utfärdade undantagstillstånd i norr. Armén slog tillbaka mot rebellerna och även civila dödsoffer skördades.⁸

1996 slöts fred mellan Malis regering och de upproriska tuaregerna. Ett monument tillverkat av förstörda vapen restes i Timbuktu för att symbolisera att en ny era nu hade inletts. 2001 arrangerades den första ökenfestivalen vars

syfte var att föra samman människor och fira att tuaregerna nu levde i fred med resten av Mali och resten av världen. Från 2003 hölls festivalen årligen i oasen Essakane 65 kilometer nordväst om Timbuktu. Världens mest avlägsna musikfestival, som den kallades, blev en enorm succé där världsstjärnor som Bono och Robert Plant delade scen med lokala storheter. Mali har en mycket rik musiktradition. Av säkerhetsskäl flyttades evenemanget från Essakane till Timbuktu i år, och det torde dröja länge innan nästa tillställning kan arrangeras.

Fredsuppgörelsen 1996 innehöll bland annat en decentraliseringsreform. Mer makt skulle överlätas till lokala politiska organ. Regeringens ambition var att undanröja grunderna för tuaregernas missnöje men det fick inte det genomslag som man hoppats på. De utvecklingsprogram som startades visade sig handla mer om att berika enskilda individer än att gynna folkflertalet. Tuaregerna ansåg att regeringen hade svikit sina löften och 2007 bröt ett nytt uppror ut. Det pågick i två år och följdes av en skör vapenvila.

Den 17 januari i år kom så attacken mot den lilla staden Menaka i norr. Den klickade i gång hela det uppror som fortfarande pågår. Den politiska bakgrundsfonden utgjordes av den arabiska våren, och i synnerhet händelseutvecklingen i Libyen.

Som tidigare nämnts hade många tuaregmän tagit värvning i den libyska armén under årens lopp. Ett avsevärt antal hade avancerat till att bli elitsoldater och officerare. Under upproret mot Muammar Gaddafi rapporterades det

⁵ Ibid.

⁶ BBC (1012c).

⁷ Hagberg & Körling (2012).

⁸ Ibid.

flitigt i nyhetsmedierna om de utländska legosoldater som greps. Gaddafi hade under hela sin tid vid makten ett stort antal utländska soldater i sin sold. Många av dem tränade för att kunna resa tillbaka till sina hemländer och anstifta uppror. Andra ingick i de libyska styrkorna. Samtliga förhöll sig lojala mot Gaddafi som de såg som sin store beskyddare.

När Gaddafis välde föll flydde de legosoldater som inte hade gripits under det libyska upproret. De fraktade med sig så mycket vapen de kunde. Tuaregerna som gav sig av såg nu en gyllene möjlighet att förverkliga sina gamla upprorsplaner i norra Mali.

De svepte fram genom öknen i bestyckade Toyota Landcruisers. De mötte ringa motstånd och den sjätte april tillkännagav MNLA att republiken Azawad nu var en självständig stat.

MNLA är en mycket ung rörelse. Den grundades i oktober 2011. Ledarna är fortfarande till stor del anonyma för omvärlden, sånär som på ett fåtal prominenta individer. Bila Ag Cherif tituleras generalsekreterare och Mohammed Ag Najim basar över rörelsens militära gren⁹ som uppges bestå av knappt 3 000 man.¹⁰ På grund av att MNLA snabbt överflyglades av andra och starkare islamistiska grupper har ledarskapet inte profilerat sig tydligare på den internationella arenan.

MNLA betraktas inte som en islamistisk grupp. Det är snarare en etniskt färgad nationalistisk rörelse som vill slå

vakt om tuaregernas intressen. De politiska aspirationerna är relativt avgränsade. Man söker erkänd självständighet för den del av Mali som man kallar Azawad.

Islamisterna tar över – Ansar Dine

Den grupp som under den förlidna våren snabbt steg fram och gjorde anspråk på politisk kontroll i det erövrade Azawad hade en helt annan, och betydligt mer ambitiös agenda. Gruppen heter Ansar Dine, alternativt Ansar ed-Dine. Det översätts ungefär med ”trons försvarare”.

Ansar Dine leds av Iyad Ag Ghaly. Han har funnits med i tuaregernas politiska kamp ända sedan början av 1990-talet. Han ledde en föregångare till MNLA som kallades Den folkliga rörelsen för Azawads befrielse, MP-LA.¹¹ Ag Ghaly organiserade väpnade attacker mot mål i norra Mali men undertecknade senare en mycket kontroversiell fredsöverenskommelse med Malis regering. Detta renderade honom skarp kritik från andra ledande tuareger och han tog sin tillflykt till Bamako.

Trots detta sågs han fortfarande av många som den obestridda ledaren för tuaregrebellerna. Efter uppgörelsen mellan regeringen och rebellerna 1996 normaliserade Ag Ghaly sina relationer till de styrande i Bamako. 2003 medlade han fram frigivandet av 14 tyska turister som hade kidnappats av al-Qaida i islamska Maghreb, AQIM. Därefter steg han i graderna.

Han blev diplomat och placerades i Jeddah, Saudiarabien. Där påstås han ha genomgått en religiös kris. Han var känd för att vara förtjust i sprit och cigaretter men nu odlade han skägg och började umgås med jihadister. Utrikesdepartementet i Bamako blev oroligt och kallade hem honom.¹²

2011 försökte Ag Ghaly återta ledningen för tuaregrebellerna i MNLA men misslyckades. Han startade då gruppen Ansar Dine. Han gick ut hårt med proklamationer om att Ansar Dine kämpade för att införa sharialagar i hela Mali, inte bara i norr. Han tillkännagav också samarbetet med AQIM.

Det förefaller som om Ansar Dine åkte snålskjuts på MNLA:s militära framgångar.

Jeremy Keenan, professor vid School of Oriental and African Studies i London, har sagt att Ansar Dine inte alls bidrog speciellt mycket till erövringen av norra Mali. ”Det som tycks hända är att de intar en stad, MNLA erövrar militärbasen utan särskilt mycket motstånd och sedan går Iyad Ag Ghaly in i staden, placerar ut flaggor och börjar hunsas med folk angående sharialagar”, säger Keenan.¹³

Det förefaller som om Ansar Dine åkte snålskjuts på MNLA:s militära framgångar

Iyad Ag Ghaly är en mytomspunnen och kontroversiell figur. Professor Keenan hävdar att han har kopplingar till

9 Wikipedia (2012b).

10 BBC (2012b).

11 Poulton & Youssef (1998).

12 Al-Ahram (2012).

13 LA Times (2012), min översättning.

den algeriska underrättelsetjänsten. Han uppges vara hjärnan bakom införandet av de strikta sharialagarna i Timbuktu. Den tredje april 2012 talade han i radio i staden och sade att alla kvinnor måste bära slöja, äktenskapsbrytare skulle stenas och tjuvar amputeras. Enligt Timbuktus borgmästare fick detta uttalande nästan samtliga stadens kristna invånare att snabbt fly därifrån.¹⁴

Totalt uppges omkring 450 000 människor ha flytt från den rebellkontrollerade delen av Mali. Det är ungefär en tredjedel av den ursprungliga befolkningen i detta område. Många har tagit sin tillflykt till angränsande länder, exempelvis Niger och Burkina Faso. Andra har slagit sig ned i hastigt upprättade flyktingläger strax söder om Nigerfloden.¹⁵ Denna väldiga flyktingström i en region som är hårt pressad av torka och missväxt innebär en humanitär tragedi, vid sidan av den politiska katastrofen.

Al-Qaida i Västafrika

Den tredje dominerande gruppen efter MNLA och Ansar Dine är AQIM, al-Qaida i islamiska Maghreb. Det är en grupp med gamla anor som först nyligen har etablerat sig i Mali.

AQIM:s historia började med händelserna under det algeriska inbördeskriget som utspelade sig mellan 1991 och 2002. Närmare 200 000 människor miste livet, de flesta helt oskyldiga civila. Kriget utlöstes av att regeringen vägrade erkänna framgångarna för den "islamska räddningsfronten" FIS i de

nationella valen.¹⁶ FIS förbjöds, många medlemmar greps och andra skapade gerillagrupper som började angripa soldater och poliser. Därefter blev civila algerier måltavlor för islamisterna. Grotiska massakrer på oskyldiga bybor inträffade. Den ledande gerillagruppen som gjorde sig skyldig till stora övergrepp kallades GIA, den väpnade islamistgruppen. En utbrytargrupp ur denna kallade sig i sin tur för Salafistgruppen för bön och strid, GSPC.

I september 2006 meddelade Ayman al-Zawahiri – numera ledare för al-Qaida efter Usama bin Ladins död – att hans rörelse hade ingått en "välsignad union" med GSPC. Därmed bytte denna grupp namn till al-Qaida i islamiska Maghreb, AQIM.¹⁷

Al-Qaida anses allmänt vara ett slags franchise-rörelse vilket skulle betyda att AQIM inte behöver vänta på order från al-Zawahiri utan kan agera efter egen agenda. Det är uppenbarligen också vad som skett i norra Mali där utvecklingen har gått snabbt från dag till dag och AQIM har skaffat sig ett väsentligt inflytande på mycket kort tid.

AQIM är terrorstämplad av både USA och EU och anses ligga bakom en mängd våldsdåd. Enligt en rapport från svenska FOI ägnar sig AQIM åt kidnappningar och smuggling av vapen och droger. FOI skriver¹⁸:

Kidnappningar beräknas ha gett gruppen 70–130 miljoner USD i intäkter mellan 2003–2011, pengar

som sedan används för att finansiera vapeninköp. En sådan siffra ska endast ses som en indikation då osäkerheten är stor. Eldöverfall och bombattacker mot maliska och mauretanska säkerhetsstyrkor är vanliga och även attacker mot västerländska ambassader och dess medborgare förekommer. Bland annat har Frankrikes ambassader i både Mali och Mauretanien utsatts för attentat.

Enligt FOI-rapporten är det oklart om AQIM är en kriminell organisation med religiös retorik, eller en religiös organisation som finansierar sig genom kriminell aktivitet. Samma fråga torde kunna ställas om de andra aktörerna i norra Mali, och även om al-Shabab i Somalia och al-Qaida i Jemen. Vilket bara visar hur svår-analyserade de militanta islamist-grupperna är.

FOI-rapporten hänvisar till FN-myndigheten Office of Drugs and Crime som uppger att 13 procent av Europas kokain passerar Västafrika på sin väg från Sydamerika. Sahel har blivit en transitort för stora mängder narkotika och AQIM anses vara den organisation som till väsentlig del kontrollerar flödet.

Knarkpengar, vapen i överflöd och en militant islamistisk retorik är en häsbrygd som inte bådär gott för länderna i Västafrika. Malis snabba sönderfall vittnar om allvaret i situationen. Spridningsrisken är uppenbar.

MUJWA – knark och koraner

En islamistisk grupp i norra Mali som på senare tid har fått allt större uppmärksamhet är MUJWA. Förkortningen står för Rörelsen för Tawhid och Jihad i Västaf-

14 The Washington Post (2012).

15 Samtal med Ann Uustalu, tf svensk ambassadör i Mali, 21 september 2012.

16 Encyclopedia of the Nations (2012).

17 The Sydney Morning Herald (2007).

18 Jakobsson & Eriksson (2012).

rika. Begreppet "tawhid" är den monoteistiska grundprincipen inom islam.

MUJWA presenterade sig i december i fjol och anses av politiska bedömare vara svår att definiera. Vilket för all del även gäller andra aktörer i Malis komplexa politiska spel. Somliga anser att MUJWA är en del av AQIM medan andra hävdar att det är en utbrytargrupp.¹⁹ Det är svårt att se distinkta skillnader mellan de båda grupperna. Olikskheterna

19 Al-Wasat (2012).

visar sig mest i hur de agerar på de platser där de har den politiska makten och hur de bemöts av civilbefolkningen.

Att rebellgrupper som röner framgång på slagfältet och erövrar möjligheter att berika sig också splittras, ofta i rivaliserande grupper, är dock ett allmänt fenomen. Det kan bevitnas på flera håll i Afrika. I exempelvis södra Sudan under inbördeskriget framträdde en mängd lokala befälhavare som utropade sin egen *splinter group* och försökte profitera på

oljeinkomsterna. Samma sak tycks nu vara fallet med islamisterna i norra Mali som ser droghandel och kidnappningar som lukrativa inkomstkällor.

Att en ny islamistisk grupp dyker upp på arenan behöver alltså inte betyda att den representerar en annan ideologi eller religiös inriktning. Det är ofta så enkelt som att ytterligare en befälhavare med tillräckligt antal fotsoldater under sig har bestämt sig för att tränga sig fram till köttgrytorna.

Faktaruta 2: Den kidnappade svensken

Det finns en direkt svensk koppling till AQIM, och det är den kidnappade svensken Johan Gustafson, 37 år gammal. Den 25 november 2011 befann han sig på en restaurang i Timbuktu. Han var på motorcykelresa genom Saharaöknen, vilket då betraktades som ett relativt ofarligt äventyr som många andra gjort före honom. Plötsligt stormade beväpnade män in i restaurangen och grep Gustafson tillsammans med en man från Nederländerna och ytterligare en man med både brittiskt och sydafrikanskt medborgarskap. En äldre tysk man gjorde motstånd och sköts ihjäl av kidnapparna. AQIM, med sin erfarenhet av att kidnappa västerlänningar, fick genast skulden för det inträffade.

Påföljande månad publicerade AQIM bilder på kidnappningsoffren. I april blev det känt att AQIM vill byta britten/sydafrikanen mot den i Storbritannien fängslade islamisten Abu Qatada.

Den 22 augusti i år visade tevekanalen Al Jazeera ett reportage där de kidnappade männen framträdde, sittande på marken i ett ökenlikt område. Ingen av dem kom till tals i teverportaget, men reportern från Al Jazeera sade i speakertexten att förhandlingar pågick mellan Sverige och kidnapparna.¹ Svenska UD vägrar dock att på något sätt kommentera fallet. Det sägs vara Rikspolisstyrelsen som har hand om ärendet vilket får tolkas som att det betraktas som polisiärt snarare än diplomatiskt.

1 Aftonbladet (2012).

Samtidigt som Johan Gustafson och de två andra männen kidnappades, rövades två fransmän bort från sitt hotell i staden Hombori i norra Mali. Fallet har väckt stor uppmärksamhet i Frankrike eftersom de båda männen först beskrevs som geologer men senare påstods ha kopplingar till franska legosoldater med förflutet i Komorerna, Kosovo och Kongo. Ytterligare sex franska medborgare sitter kidnappade av AQIM i norra Mali eller någonstans i närheten. AQIM tycks alltså ha satt kidnappning av västerlänningar i system och syftet anses huvudsakligen² vara att tjäna pengar.

2 Al-Wasat (2011).

MUJWA har sin bas i staden Gao och rekryterar folk från de lokala stammarna i området, huvudsakligen etniska songhai. Gruppen är djupt involverad i den internationella kokainhandeln som anses ha fått ett uppsving under den förre presidenten Amadou Toumani Touré. Denna handel är dock mycket knapphändigt kartlagd och de uppgifter som cirkulerar om dess omfattning baserar sig mest på spekulationer. Att den omsätter stora pengar står emellertid utom allt tvivel. MUJWA försörjer sig också på kidnappningar och rövade exempelvis bort sju algeriska diplomater den femte april.²⁰

Att en ny islamistisk grupp dyker upp på arenan behöver alltså inte betyda att den representerar en annan ideologi eller religiös inriktning. Det är ofta så enkelt som att ytterligare en befälhavare med tillräckligt antal fotsoldater under sig har bestämt sig för att tränga sig fram till köttgrytorna

Flera bedömare anser att MUJWA främst är en kriminell organisation som använder sig av ett islamistiskt och även jihadistiskt språkbruk för att rättfärdiga sina handlingar. Andra bedömare anser att det leder fel att sätta enbart etiketten "kriminell" på MUJWA eftersom det finns flera överlappande motiv bakom gruppens handlingar. De försök som har gjorts att frilägga och tydliggöra

MUJWA:s rätta identitet har hittills inte övertygat.

Allmänt kan sägas att det är vilseledande att betrakta "jihadister" och "kriminella" som två kategorier som står i motsats till varandra. Exemplet Mali – och även många andra exempel som Afghanistan, Jemen och Irak – visar att en väpnad grupp inte behöver vara antingen det ena eller det andra. Ofta är den både kriminell och jihadistisk.

Med hjälp av MNLA intog MUJWA staden Gao i slutet av mars och gick genast ut hårt med att proklamera att sharialagar nu skulle gälla. Fotboll och tevetittande förbjöds vilket ledde till våldsamt motstånd från lokalbefolkningen. Det resulterade i en delvis ändrad taktik, exempelvis i att lokalinvånare anförtroddes polisiära uppgifter. Vid slutet av juni bröt MUJWA med MNLA och drev ut denna rörelse ur Gao.

Förhållandet till lokalbefolkningen är fortsatt kluvet. Å ena sidan rekryterar man unga män till stridande förband, å andra sidan påtvingar man stadsbefolkningen en tillämpning av sharialagar som tidigare inte förekommit. Vid flera tillfällen har invånarna blockerat gator och torg för att förhindra offentliga amputationer och spöstraff.²¹

De unga män som låter sig rekryteras till MUJWA:s stridande förband anses göra det i brist på alternativ, och även lockade av de pengar som finns i den knarkfinansierade rörelsen. Även det liknar mycket situationen i södra Sudan under inbördeskriget där rebeller och gerilla erbjöd några mål mat om dagen

som lön för den som lät enrullera sig. Det var ofta unga mäns enda möjlighet att överleva.

Separatister kontra islamister

Tuaregerna inom MNLA gjorde grovjobb med att skilja norra Mali från resten av landet. Ambitionen var att upprätta det självständiga Azawad. Men knappt var segern vunnen förrän konflikt uppstod med de konkurrerande, islamistiska rörelserna. Skribenten Leela Jacinto²² skriver att det var som att följa ett skilsmässodrama i Hollywood. Ena dagen var MNLA och Ansar Dine gifta. Nästa dag skilde de sig, bara för att snabbt återförenas.

Den 26 maj i år meddelade den officiellt sekulära rörelsen MNLA att den gick samman med det islamistiska Ansar Dine. Den gemensamma målsättningen var att göra om norra Mali till en islamistisk stat. Några dagar senare dementerade en högt uppsatt ledare inom MNLA att sammanslagningen hade ägt rum. MNLA delade inte Ansar Dines syn på sharialagar, sades det. Bara några timmar senare kom ett nytt besked. Uppgårelsen från 26 maj håller, löd det.

En förklaring till dessa förvirrande och motstridiga uppgifter är att mycket av MNLA:s information till omvärlden silas genom talespersoner i Paris. Och de är allmänt mycket försiktiga med att utmåla sin rörelse som islamistanstucken. Tuaregerna i Mali har länge haft starka sympatier i Frankrike. Det stödet minskade dramatiskt i samma stund som MNLA:s samarbete med Ansar Dine offentliggjordes.²³

²² Jacinto (2012).

²³ Ibid.

²⁰ Human Rights Watch (2012).

²¹ Al-Wasat (2012).

Att maktkampen mellan MNLA och islamisterna tycks ha utvecklats till de senares favör har att göra med det snabba inflödet av krigserfarna utländska islamister i norra Mali. Leela Jacinto nämner AQIM-medlemmen Abdelhamid Abou Zeid, Mokhtar Belmokhtar (känd som Mr Marlboro på grund av sin cigarettsmuggling) samt Yahya Abou Al-Hammam. Samtliga med blodiga CV:n från andra konflikter i Nordafrika.

I en region som länge har kontrollerats av smugglare och saknat poliser kan inte MNLA vara så petnoga med sina partners, skrev Jacinto i somras. Men bara några dagar senare, den åttonde juni, drabbade MNLA och Ansar Dine samman med skjutvapen i staden Kidal i norr. Då uppenbarades ytterligare en dimension av den maliska konflikten. Det visade sig att tuaregerna i de båda rörelserna tillhörde olika klaner.

”Krisen håller på att bli tribalistisk. Efter att ha bekämpat Malis armé tillsammans slåss de två grupperna nu med varandra på basis av stamtillhörighet. Det är mycket farligt”, sade den maliske journalisten Tiegoum Maiga i en intervju för nyhetsbyrån AFP.²⁴

Samtidigt med detta meddelades det från Timbuktu att en motståndsgrupp hade bildats i staden. The Patriots’ Resistance Movement for the Liberation of Timbuktu ville kasta ut islamisterna.²⁵

Nu under senhösten 2012 har vi en situation där MNLA är starkt tillbaka-pressat av de islamistiska rörelserna. Det

beror sannolikt mest på att de senare har mer pengar och att de ständigt får förstärkning av mycket erfarna rebeller som har krigat i Afghanistan och i liknande konflikthärdar.

MNLA:s ursprungliga plan om att upprätta ett eget land åt tuaregerna i norr har nu ersatts av islamisternas betydligt ambitiösare idé om att erövra hela Mali och införa sharialagar nationellt. Med tanke på den snabba militära utvecklingen kan det inte avfärdas som ett tomt hot. Islamisterna står bara några mil från staden Mopti, söder om Nigerfloden.

De islamistiska och även jihadistiska rörelserna Ansar Dine, AQIM och MUJWA tycks agera i samförstånd. Det finns ingen särskild anledning att tro att deras ambition skulle begränsa sig till att stöpa om Mali. Så länge de har framgång i sitt militära värv torde de fortsätta att expandera. AQIM har ju exempelvis som gammal målsättning att störta regeringen i Algeriet.

Alla tre rörelserna har infört en mycket sträng tolkning av sharialagar i sina respektive områden. De försörjer sig på narkotika- och vapenhandel, trafficking av flyktingar samt smuggling av cigaretter och drivmedel.²⁶ De utgör utan tvivel en extrem säkerhetsrisk i Västafrika som helhet.

Ett nytt Afghanistan

Det talibanstyrda Afghanistan blev en tummelplats för islamister från flera håll i världen, och samma utveckling kan nu skönjas i norra Mali. En av de grupper som uppges ha bjudits in dit är Boko

MNLA:s ursprungliga plan om att upprätta ett eget land åt tuaregerna i norr har nu ersatts av islamisternas betydligt ambitiösare idé om att erövra hela Mali och införa sharialagar nationellt

Haram. Det är en islamistisk rörelse som är aktiv i den norra, muslimska delen av Nigeria. Den har gjort sig känd för att terrorisera och angripa kristna mål. Omkring 600 människor dödades i Boko Haram-attentat bara under det första halvåret 2012.

Den amerikanske generalen Carter Ham som är befälhavare för Africom,²⁷ den amerikanska insatsstyrkan för Afrika, är djupt oroad över läget i norra Mali. Han pekar ut AQIM i Mali, Boko Haram i Nigeria och Al-Shabab i Somalia som de just nu farligaste terrorgrupperna i Afrika. Han hävdar att de tränar tillsammans och synkroniserar sina resurser.²⁸

Under sin långa tid vid makten sponsrade Muammar Gaddafi terrorism i stora delar av världen. När han störtades släpptes anden ur flaskan. En flod av vapen strömmade ut ur Libyen. Fri-ställda legosoldater sökte nya uppdrag. Människohandeln fick ett uppsving när desperata libyer sökte sig bort. I en rapport från Kofi Annan International Peace Keeping Training Center varnar författarna för allvarliga globala konsekvenser av Malikrisen.²⁹

²⁴ AFP (2012), min översättning från engelska.

²⁵ Ibid.

²⁶ Jakobsson & Eriksson (2012).

²⁷ Se: <http://www.africom.mil/>.

²⁸ BBC (2012a).

²⁹ Aning, Okyere, & Abdallah (2012).

Av rapporten framgår att konflikten i Libyen tvingade 600 000 gästarbetare att fly landet och bege sig hem. Det saknas resurser att ta emot och ge arbete åt alla dessa. De rekryteras lätt av kriminella islamistiska rörelser som nu fyller det politiska tomrum som har uppstått när Malis regering har förlorat kontrollen över den norra landsändan. Enligt rapporten bygger islamistgrupperna upp en organisation som hotar alla länder i regionen.³⁰

Och naturligtvis inte bara där. Om islamistiska terrorister får en fristad i Mali kan de i lugn och ro planera globala attacker därifrån. Så som al-Qaida gjorde i det talibanstyrda Afghanistan.

Ett annat fenomen som förenar talibanernas Afghanistan med islamisternas Mali är krossandet av gamla helgedomar. På samma sätt som talibanerna sprängde de berömda buddhastatyerna i Bamiyan 2001, har nu islamisterna i norra Mali förstört byggnader i Timbuktu.³¹

Den uråldriga staden Timbuktu sägs hysa 333 helgon. Sådana accepteras inte i den salafistrogna form av islam som tillämpas av dem som nu styr staden. Det var muslimer tillhörande sufisekten som på 1400-talet lät uppföra mausoleer till minne av avlidna personligheter. De byggdes i lera och har i århundraden underhållits och reparerats av dem som har förstått att uppskatta deras värde.

I början av juli i år förstördes flera av dem av Ansar Dine. Det kanske mest kända var Sidi Mahmouds mausoleum som slogs sönder totalt. En talesman för

Ansar Dine sade att samtliga byggnadsverk i Timbuktu som islamisterna ansåg vara hädiska skulle förstöras. Det rörde sig om minst tretton kända byggnader. UNESCO hade bara dagarna innan placerat hela Timbuktu på sin lista över

Om islamistiska terrorister får en fristad i Mali kan de i lugn och ro planera globala attacker därifrån. Så som al-Qaida gjorde i det talibanstyrda Afghanistan

hotade världsarv och många tolkade islamisternas aktion som ett öppet trots mot FN-organet.

Timbuktus spektakulära historia

Efter tjugofem dagar anlände vi till Taghaza, en ful by som utmärker sig genom att husen och moskén är byggda av saltblock och har tak av kamelhudar. Det finns inga träd där, inget annat än sand. I sanden finns en saltgruva, och där gräver man upp salt som ligger i tjocka block, det ena ovanpå det andra som om de huggits till av människohand och lagts under jordytan. En kamel kan bära två sådana saltblock. ... Den brytning som sker i Taghaza motsvarar i handelsvärde en oerhörd mängd guldstof.³²

Så skrev den arabiske upptäcktsresanden Ibn Battuta om sin färd genom Sahara-öknen på väg mot Timbuktu. Det var år 1352 i vår tidräkning. Den amerikanske äventyraren Michael Benanav gjorde för cirka tio år sedan en liknande resa och skildrar i sin bok *Men of salt saltgruvor-*

na norr om Timbuktu på exakt samma sätt som Ibn Battuta.³³ Samma verksamhet pågår fortfarande. Med samma slags verktyg och samma metoder som på 1300-talet. Saltblocken fraktas fortfarande på kamelrygg.

Det var trans-Sahara-handeln med salt och guld som lade grunden till Timbuktus storhet och rikedom. Guldet kom från nuvarande Ghana i söder. I Timbuktu bytte guld och salt ägare. Guldet fortsatte norrut, saltet söderut. Förutom guld och salt handlades det med en mängd varor, bland annat koppar som bröts i gruvor i trakten. Samt slavar, naturligtvis.

Mali upplevde sin blomstringstid på 1300-talet och var ett av flera stora sammanhållna riken i Västafrika. Ghana i söder var ett annat och när Mali förlorade sin dominans växte Songhai i betydelse. Det hade länge varit en vasallstat i det stora Maliriket med Gao som huvudstad, men blev på 1400-talet ett av de största muslimska imperierna som någonsin funnits.

Timbuktu beboddes på 1300-talet av utsocknes köpmän men kontrollerades av tuareger som beskattade handeln. Maliimperiets mest kände härskare, sultanen Mansa Musa drev år 1330 ut tuaregerna, tog kontroll över Timbuktu och lät bygga den berömda moskén Djinguereber. Mansa Musa har också gått till historien som den som vållade en tioårig inflation i Egypten med hjälp av de pengar han gjorde av med där på sin pilgrimsfärd till Mecka. Maliimperiet var mycket rikt.

30 Ibid.

31 BBC (2012d).

32 Ibn Battuta (1989).

33 Benanav (2006).

Timbuktu blev ett känt muslimskt lärosäte. Än i dag finns där tusentals antika skrifter som även de nu riskerar att förstöras av de militanta islamister som styr staden. Trots sin enorma betydelse för trans-Sahara-handeln och muslimskt intellektuellt liv förblev staden under århundraden okänd för den vidare omvärlden. Det var inte förrän 1826 som den förste europeiske resenären anlände helskinnad, en skotte vid namn Gordon Laing.³⁴ Han togs emot väl men var inte särskilt imponerad av staden. På väg därifrån mördades han och alla i hans sällskap, sånär som på en person som lyckades rädda Laings brev och anteckningar.

Att Gordon Laing blev besviken på Timbuktu berodde på att staden sedan länge hade tappat sin betydelse i samband med att trans-Sahara-handeln hade minskat dramatiskt. När fartyg började trafikera rutten runt Västafrika försvann incitamenten för den långsamma karavanverksamheten. Trots det förblev staden något av en gåtfull hägring för européerna ändå fram till 1890-talet då den hamnade under franskt kolonialstyre. Då var det tidigare så stolta Timbuktu en skugga av sitt forna jag.

Under århundradena har alltså Timbuktu styrts av tuareger, sultaner och utländska herrar. Staden har ingått i flera olika statsbildningar. Att militanta islamister med rötter i omkringliggande länder nu kontrollerar staden känns därför i sitt historiska sammanhang inte alltför oväntat eller apart. Men likafullt oerhört problematiskt för hela den

politiska situationen i Västafrika. Och kanske stora delar av resten av världen.

Vägen framåt

Denna rapport har huvudsakligen handlat om situationen i norra Mali. Det är den som har uppmärksammats mest i omvärlden. Men det betyder inte att läget i landets övriga delar kan negligeras. Regeringskrisen är fortfarande högst verklig.

Organisationen International Crisis Group, ICG, skriver i en rapport daterad 24 september att den politiska, säkerhetsmässiga och ekonomiska situationen i Mali riskerar att försämrats.³⁵ ICG varnar för ytterligare en militärkupp och pekar på vikten att uppnå försoning inom Malis väpnade styrkor.

Vidare påpekar ICG att ingen av de tre personer som nu styr politiken i landet har tillräckligt folkligt stöd. Det handlar om interimspresidenten Dioncounda Traoré, premiärministern Cheick Modibo Diarra samt ex-juntaledaren Amadou Sanogo.

Under århundradena har alltså Timbuktu styrts av tuareger, sultaner och utländska herrar

”Det är angeläget att landet mobiliserar den bästa maliska expertisen oavsett politisk tillhörighet, snarare än att ägna sig åt maktspel som kommer att föra landet till kollapsens brant”, skriver ICG.³⁶

I rapporten påtalas att det kommande halvåret blir avgörande för Malis, Sahels

och hela Västafrikas stabilitet. Riskerna är stora, och bristen på ledarskap på alla nivåer när det gäller beslutsfattande har hittills varit uppenbar, anmärker ICG beskt.

De utländska experter som försöker diagnostisera läget i Mali är ofta oense om vilken medicin som ska ordinerats. Vikki Chambers, forskare vid brittiska Overseas Development Institute ifrågasätter ECOWAS roll i Malikrisen.³⁷

Chambers menar att ECOWAS, som domineras av Nigeria, saknar kontakt med den politiska verkligheten i de forna franska kolonierna i Västafrika. I dessa länder finns ett starkt missnöje rörande ECOWAS förmåga att hantera kriser. Att revolttankar florerade bland lägre officerare i Bamako under hela våren var välkänt. Ändå gjordes inget för att desarmera dessa.

ECOWAS ställde snabbt militanta krav på upprorsmakarna i norr. Men detta visar på en okänslighet inför andra länders situation. Burkina Faso och Niger har bidragit med betydande diplomatiska insatser som inte har uppmärksammats tillräckligt, enligt Chambers. Dessa länder har också stora grupper tuareger inom sina gränser och det finns en uppenbar risk för att våld mot tuareger i norra Mali kan skapa oro i grannländerna. Chambers manar därför till försiktighet. Diplomatin bör ges fler chanser och ECOWAS får inte vara så snabb att krama avtryckaren.

ICG menar att våld är nödvändigt för att driva bort islamisterna från norra Mali. Men samtidigt måste flera frågor

34 The Rough guide to West Africa (2003).

35 International Crisis Group (2012).

36 Ibid, min översättning.

37 The Guardian (2012).

rörande konflikter inom det maliska samhället – särskilt nomader kontra bofasta – få en lösning. Til syvende og sidst handlar det om att skapa kollektiv säkerhet i hela Sahelbältet, vilket genomgår stora politiska förändringar. Mali är bara den senaste konflikthärden. Politisk oro och ofta även väpnad kamp pågår sedan lång tid i samtliga länder i regionen. Från Darfur i Sudan till Polisarios områden i Västsahara. Revolten i Libyen innebar en rejäl hink med bensin på den stora konfliktbrasan i Västafrika.

ICG uppmanar ECOWAS att inse sin begränsning och söka stöd hos Afrikanska Unionen och FN. Den sistnämnda organisationen bör enligt ICG stärka sin närvaro i Mali och först och främst hjälpa till att lösa krisen i Malis regering.³⁸ Få bedömare tycks tro att ECOWAS eller Malis armé ska kunna vinna militärt mot rebellerna i norr.

I slutet av september debatterade FN:s säkerhetsråd situationen i Mali. Både USA och Frankrike stödde planen på att placera ut militära förband i landet. Frågan är vad dessa förband ska få i uppgift att uträtta. Det finns just ingen fred att bevara och en attack mot islamisterna i norr förefaller vara den enda åtgärd som kan motivera utländska soldaters närvaro.

Frankrike är villigt att logistiskt stödja en sådan operation men USA avvaktar.³⁹ Under hela Malikrisen har det varit tydligt att president Obama inte ville ge

sig in i något krigsäventyr och riskera ett militärt och därmed också politiskt bakslag före presidentvalet.

När han nu har återvalts får han möjlighet att agera. Men sannolikt rankas kriserna i Syrien och Iran högre än den i Mali. Med stor sannolikhet får vi ändå före årsskiftet en signal om hur USA kommer att förhålla sig. Den 29 oktober besökte utrikesminister Hillary Clinton Algeriet och höll överläggningar med president Abdellaziz Bouteflika. Enligt pressmeddelanden diskuterade de hur USA och Algeriet gemensamt kan bidra till att lösa krisen i Mali i samarbete med ECOWAS, AU och FN.

Det stora politiska genombrottet som tillkännagavs i slutet av september var att Malis interimregering nu accepterar att ECOWAS skickar stridande soldater till landet. Vilket alltså ska ske under det ovan nämnda FN-mandatet. Det har funnits en motvilja mot detta som säkerligen hänger samman med att Mali inte fullt ut litar på ECOWAS. Organisationen har ingripit i västafrikanska länders inrikespolitik tidigare och kan göra det igen. Det skulle kunna innebära problem för dem som just nu fattar besluten i Bamako.

Frågan är hur länge USA kan vänta med att gripa in militärt. De våldsamma händelserna i staden Benghazi i september, då den amerikanske ambassadören och tre andra amerikaner dödades, kopplas nu till AQIM och situationen i Mali. I ett tal i FN den 26 september sade Hillary Clinton att terrorister

Frågan är hur länge USA kan vänta med att gripa in militärt. De våldsamma händelserna i staden Benghazi i september, då den amerikanske ambassadören och tre andra amerikaner dödades, kopplas nu till AQIM och situationen i Mali

utnyttjar det stora geografiska svängrum som har skapats i och med att norra Mali ligger under militanta islamisters kontroll. Det var första gången som Clinton kopplade attacken i Benghazi till al-Qaidas partner AQIM i Mali.⁴⁰

FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon har utsett ett särskilt sändebud till Västafrika och sade i ett tal att läget i regionen utgjorde ”sårbarhetens perfekta storm”.⁴¹ Alla inblandade tycks alltså vara överens om att situationen i Mali är extremt allvarlig och att radikala åtgärder krävs.

Samtidigt råder stor oklarhet om hur det dagliga livet gestaltar sig för de civila i områden som nu styrs av Ansar Dine, AQIM och MUJWA. Al Jazeera har lyckats rapportera från norra Mali och publicerade exempelvis det välskrivna och gripande reportaget ”Northern Mali – a dying land”, som finns att läsa på webben.⁴² Det ger en skrämmande bild av de civilas utsatthet.

38 International Crisis Group (2012).

39 AllAfrica (2012a).

40 AllAfrica (2012b).

41 Ibid.

42 Al Jazeera (2012).

Avslutning

Mali levde med en haltande men dock någorlunda fungerande demokrati i 20 år. Detta renderade landet ett gott omdöme i det internationella samfundet. Biståndet ökade och exempelvis Sverige bedömde att Mali var så stabilt att det fick generellt budgetstöd. Alltså kontanter rakt in i statskassan.

Samtidigt växte motsättningar i landet utan att tillräckliga åtgärder vidtog för att lösa dessa. Det senaste halvårets dramatiska utveckling visar hur skör demokratin i Mali var. Det finns ingen

anledning att tro att grannländer som Mauretanien och Niger skulle vara immuna mot liknande politiska händelser. Att snabba åtgärder för att förhindra spridning nu krävs, tycks de flesta vara överens om.

Frågan är bara vad som ska göra och vem som ska göra det. ECOWAS betraktas fortfarande med misstänksamhet av Malis regering. USA passar och skjuter på besluten. Frankrike vill ingripa men kan inte göra det ensamt. Förenta Nationerna tvekar om de ska tillstyrka ett militärt ingripande. Tunga expertin-

stanser som exempelvis ICG framhåller vikten av att ge diplomatin en chans.

Samtidigt blir situationen för de civila i norra Mali alltmer desperat. Politisk oro, införandet av brutala shariagar, avbrutna kontakter med resten av landet, uteblivna transporter med förnödenheter i kombination med torka och missväxt har gjort norra Mali till en lidande och sårbar region.

FÖRFATTAREN:

Bengt Nilsson är journalist, författare och filmare. Han har under årtionden rest och arbetat i en mängd afrikanska länder. 2008 gav han ut boken Sveriges afrikanska krig (Timbro).

© Författaren och Frivärld 2012. Att kopiera rapporten är inte tillåtet utan tillstånd från Frivärld.

REFERENSER

AFP (2012), Mali rebel groups clash over breakaway state. Publicerad 2012-06-08 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.france24.com/en/20120608-mali-tuareg-islamist-tribe-clash-over-breakaway-state-mnla-ansar-dine-rebels>>.

Aftonbladet (2012), Kidnappade svensken i Mali väddar om hjälp. Publicerad 2012-08-21 Hämtad 2012-11-01 <<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15291156.ab>>.

Al-Ahram (2012), Saharan quicksand. Publicerad 2012-04-12 Hämtad 2012-11-01 <<http://weekly.ahram.org.eg/2012/1093/in2.htm>>.

Al Jazeera (2012), Northern Mali: a dying land. Publicerad 2012-07-08 Hämtad 2012-11-01, <<http://www.aljazeera.com/in-depth/features/2012/07/201277173027451684.html>>.

Al-Wasat (2011), Kidnapped Europeans, AQIM, and shady dealings in Northern Mali. Publicerad 2011-11-25 Hämtad 2012-11-01 , <<http://thewasat.wordpress.com/2011/11/25/kidnapped-europeans-aqim-and-shady-dealings-in-northern-mali/>>.

Al-Wasat (2012), Trying to understand Mujwa. Publicerad 2012-08-22 Hämtad 2012-11-01 <<http://thewasat.wordpress.com/2012/08/22/trying-to-understand-mujwa/>>.

AllAfrica (2012a), UN takes up intervention plan on Mali. Publicerad 2012-09-26 Hämtad 2012-11-01 , <<http://allafrica.com/stories/201209270194.html>>.

AllAfrica (2012b), West Africa : Morocco, U.S. – tighten border security in Sahel – U.S. ties Libya attack to "Powder Keg" in Mali. Publicerad 2012-09-27 Hämtad 2012-11-01 <<http://allafrica.com/stories/201210010442.html>>.

Aning, Kwesi, Okyere, Frank & Abdallah, Mustapha (2012), Addressing emerging security threats in post-Gaddafi Sahel and the ECOWAS response to the Malian crisis. Publicerad 2012-05-01 Hämtad 2012-11-01 , <http://www.humansecuritygateway.com/documents/KAIPTC_AddressingEmergingSecurityThreatsInPostGaddafiSahelAndTheECOWASResponseToTheMalianCrisis.pdf>.

BBC (2012a), Africa's Islamist militants "co-ordinate efforts". Publicerad 2012-06-26 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18592789>>.

BBC (2012b), Mali crisis : who's who?. Publicerad 2012-06-29 Hämtad 2012-11-01 <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17582909>>.

BBC (2012c), Mali : dangers of dealing with "Afghanistan of West Africa". Publicerad 2012-06-13 Hämtad 2012-11-01 <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18427541>>.

BBC (2012d), Timbuktu shrines damaged by Mali Ansar Dine Islamists. Publicerad 2012-06-30 Hämtad 2012-11-01 <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18657463>>.

Benanav, Michael (2006), Men of salt. Ort: Guilford, Connecticut The Lyons Press.

Encyclopedia of the Nations (2012), "Algeria". Hämtad 2012-11-01, <<http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Africa/Algeria.html>>.

The Guardian (2012), Why were regional institutions unable to avert Mali's political crisis?. Publicerad 2012-05-02 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.guardian.co.uk/global-development/poverty-matters/2012/may/02/mali-near-neighbours-regional-dynamics>>.

Hagberg, Sten & Körling, Gabriella (2012), Socio-political turmoil in Mali : the public debate following the coup d'état on 22 March 2012. *Africa Spectrum*, 47(2).

Human Rights Watch (2012), Mali : islamist groups spread fear in North. Publicerad 2012-09-25 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.hrw.org/africa/mali>>.

Ibn Battuta, Muhammad (1989), *Islams vandringsman : Ibn Battuta*. Stockholm: Hallonquist.

International Crisis Group (2012), Mali: the need for determined and coordinated international action. Publicerad 2012-09-24 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/west-africa/mali/b090-mali-the-need-for-determined-and-coordinated-international-action.aspx>>.

Jacinto, Leela (2012), Strange bedfellows : the MNLA's on-again, off-again marriage with Ansar Dine. Publicerad 2012-06-07 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.france24.com/en/20120605-mali-strange-bedfellows-mnla-ansar-dine-al-qaeda-aqim-islamists-tuareg>>.

Jakobsson, Oskar & Eriksson, Mikael (2012), Sahel: en säkerhetspolitisk mosaik. Ort: Stockholm FOI.

LA Times (2012), Gains of Mali's Tuareg rebels appear permanent, analysts say. Publicerad 2012-04-04 Hämtad 2012-11-01 , <<http://articles.latimes.com/2012/apr/04/world/la-fg-mali-tuaregs-20120404>>.

MNLA:s hemsida, <<http://www.mnlamov.net/english.html>>.

Peterson, Brian J (2012), The Malian political crisis: taking grievances seriously. Publicerad 2012-03-27 Hämtad 2012-11-01 , <<http://africanarguments.org/2012/03/27/the-malian-political-crisis-taking-grievances-seriously-by-brian-j-peterson/>>.

Poulton, R & Youssouf, I ag (1998), The armed revolt 1990–1997. I: *A peace of Timbuktu : democratic governance, development and African peacemaking*. United Nations Mars 1998.

The Rough Guide to West Africa (2003), Rough Guides. New York – London – Delhi

The Sydney Morning Herald (2007), Brand Al-Qaeda. Publicerad 2007-01-28 Hämtad 2012-11-01 , <<http://www.smh.com.au/news/world/brand-alqaeda/2007/01/27/1169788743401.html>>

The Washington Post (2012), Tuareg rebels in Mali declare cease-fire, as Mali's neighbors prepare military intervention. 5 april.

Wikipedia (2012a), Algerian Civil War. Hämtad 2012-11-01 , <http://en.wikipedia.org/wiki/Algerian_Civil_War>.

Wikipedia (2012b), National movement for the liberation of Azawad. <http://en.wikipedia.org/wiki/National_Movement_for_the_Liberation_of_Azawad>.